

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

112. An quis possit vendere aliquid cum vitio occulto quod si emptor sciret, non esset rem empturus saltem eodem pretio? Et quid, si venditor probabiliter intelligit emptorem emere rem illam ad ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

aureos Antonius pro vno anno impuos, subtrahere, quod statim solueret præter fortem ipsum lucrum cessans, quod prudentum iudicio duodecim aureorum credebatur; & dabitur de illo, statim, vtrum id possit exigi? Respondeo, ibi duos celebrati contractus, alterum mutationis, veditiois alterum; huncque esse extra conceptum illius, & se habere ad illum solummodo concomitantem. Dantur mutuo centum aurei, & venditur incommoditas lucri cessantis pro aureis duodecim. Dico igitur, plus valere pecuniam numeratam, quam numerandam; vnde mercatores viliori pretio vendunt res pro parata pecunia, quam pro paranda. Igitur examinandum est, qualiter prudentum sententia fuerit lucrum cessans determinatum. Si hi dixerint illud æquialere duodecim aureis numeratis, aut tredecim numerandis; nemini faciet iniuriam, qui duodecim statim à volente exigat; faceret, si tredecim statim reciperet. Vnde resoluo, neminem posse totum lucrum cessans recipere statim; sed illud debere recipere, cum cessat; posse tamen pecuniam recipiendam diversis vicibus, & futuro tempore, vendere viliori pretio, & recipere statim. Hæc omnia acutissimus Caramuel: sed plura ex istis refellenda videntur maximè id, quod dicit de pecunia præsentis, & absentis: quod etiam non placet viris doctis de hac re à me consultis.

RESOL. CX.

An quis possit vendere res indifferentes, si sciat emptores abusivos in damnum alicuius tertij innocentis, verbigratia, ornamentum meretricis, fucos, monilia, taxillos, aleas, &c?

Et an quis possit deponere pecunias apud usurarium, qui illis exercebit usuras; & domos locare meretricibus, etiam si honestas vicinas peruersura sint? Ex p. 1. tr. 8. Ref. 41.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 5. Ref. 66. §. Vnde. & in Ref. 67. §. Verum, & signanter §. vlt. & infra in tr. 4. Ref. 1. §. 3. ad lin. 7. & §. vlt. & in Ref. 2. §. Vnde.

§. 1. Negatiue respondet Reginaldus tom. 2. lib. 25. c. 15. n. 265. vbi sic asserit: Peccat, qui meretrici ornamentum aliquod vendit, quod probabiliter creditur ab illa emi ad scandalizandum innocentem aliquem, ac pusillum: peccat, inquam, non quasi cooperans meretrici ipsi, quæ sua tantum malitia peccat, sed tanquam cooperans ad proximi ruinam, quod est peccatum contra charitatem.] Ita ille. Et idem docet Ioannes de la Cruz in direct. conscient. præcept. 7. q. 3. dub. 12. cõcl. 2. & alij Doctores, quos citat Salas de empr. dub. 47. n. 2. qui meritò ab ipso impugnantur, & à Sanchez in summa tom. 1. lib. 1. c. 7. n. 14.

2. Dico igitur, posse aliquem res indifferentes ad bonum, & ad malum vsum vendere facere, locare, aut tradere iis, quos nouerit illis ad peccatum abusivos, modò adsit causa rationalis, & proportionata: & causam rationabilem puto esse necessitatem, vel utilitatem aliquam, intellige proportionatam qualitati peccati. Et ita Salas concedit, posse vendi fucos, monilia, & vestes foeminas abusuris illis ad adulteria; item posse vendi taxillos, aleas, & cartas luforias iniuste lufuris, posseque deponi pecunias apud usurarium, qui illis exercebit usuras.

3. Item, licebit etiam meretricibus domos locare, etiam si honestas vicinas peruersura sint: dummodò, vt diximus, causa rationalis adsit. Sed circa præsentem quæstionem, præter Doctores, quos citat Salas, & Sanchez, vide Faustum in Spec. Confess. disp. 6. q. 101. vide Coninch de actibus super dispens. 18. dub. 13. per totum. Suarez tract. de charit. disp. 10. sect. 4. per tot. Lorca in 2. 2. q. 10. a. 9. n. 7. & seq. & Molfes in summa tom. 2. tract. 12. cap. 5. num. 53.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 5. Ref. 48. §. vlt. & in Ref. 49. & in Ref. 71. cursum in §. Item, deducitur. & in Ref. 75. ad lin. 8.

RESOL. CXI.

An dubius de malo vsu ementis excusetur vendens res indifferentes, nulla causa iusta concurrente? Ex p. 4. tr. 3. Ref. 60.

§. 1. Dupliciter potest contingere hoc dubium. Primo modo, vt sit mere negatiuum, quia scilicet non potest quis prudenter ac probabiliter suspicari, an alter male, vel bene prædictis indifferentibus sit vsurus. Secundo positiuè, quia nimirum meritò ac prudenter dubitari potest de abusu alterius; si dubium sit primo modo, certum est, licitum esse hæc indifferentia ministrare absque alia causa concurrente, quia in hoc dubio nemo præsumitur delictum commissurus; si verò sit secundo modo, non poterunt licitè ministrari hæc indifferentia, sed requiritur aliqua causa rationalis, licet minor sufficiat, quam vbi abusus est certus. Ita Sanchez in summa tom. 1. lib. 1. c. 7. n. 17. & post illum Merolla in disp. Theol. tom. 1. disp. 2. c. 4. dub. 10. n. 268.

Sup. hoc in tom. 4. Ref. 117. ad lin. 4.

RESOL. CXII.

An quis possit vendere aliquid cum vitio occulto, quod si emptor sciret, non esset rem empturus saltem eodem pretio?

Et quid, si venditor probabiliter intelligit emptorem emere rem illam ad reuendendum, an tunc venditor debeat manifestare occultum vitium?

Et in §. vlt. huius Resolutionis aliqui alij casus sapè sapius in praxi occurrerit circa Pharmacopolas, suores, & galeros vendentes, & alios similes inferuntur, & explanantur. Ex p. 1. tr. 8. Ref. 39.

§. 1. Respondeo affirmatiue, dummodò venditor de pretio diminuat, quòd minus res propter defectum valet. Et ratio est: quia in ista venditione ad æqualitatem ex parte rei, qui suppono rem cum tali vitio esse etiam vitium emptori: idem etiam accidit ex parte pretij: quia venditor iusto pretio illam vendit pro ratione defectus. Ergo, &c. Secundo, venditor in tali casu vitium iure suo citra alterius damnum: ergo. Probo maiorem: quia vendit rem nullo modo nocuam, sed vitalem ad vsus ementis, ad quos illam quærit, & iusto pretio; & licet occultet eius defectum, hoc facit, vt suæ consular indemnitate, ne emptor plus quam par est, pretium extenuet; ergo, &c. Et ita docent Doctores, quos citat, & sequitur Salas de empr. dub. 34. n. 5, quibus ego addo Malderum in 2. 2. r. 5. c. 2. dub. 8. Lessium lib. 2. c. 21. dub. 11. n. 91. Bonacinam de contr. disp. 3. q. 2. pumel. 6. n. 4. Filiucium tom. 2. tr. 35. c. 6. n. 128. Regium in suis res. ca. 3. n. 11. & Beiam in suis respons. p. 1. casu 24. Quidquid in contrarium asserat Azorius p. 3. lib. 8. c. 23. q. 3. Rebellius p. 2. lib. 9. q. 8. Megala in 2. 2. c. 6. q. 2. lib. 2. n. 175. Nauarr. in Man. c. 23. n. 89. & alij.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 5. Ref. 117. ad lin. 4.

2. Nec valet dicere, quòd talis occultatio dat causam contractui, & consequenter tollit liberum consensum emptoris: ergo talis venditio est iniusta, & illicita. Nam respondeo; quòd talis occultatio in casu nostro non est dolosa: quia quando res venalis vitilis est emptori, neque ipse exprimit aliquem disensum; non detegere mercis defectum, non est propriè fraus, & dolus: sed tunc est dolus in occultatione defectus, quando per defectum illum redditur inutilis emptori, vel periculosa, aut non minuit pretium, iuxta exigentiam defectus.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 5. Ref. 117. ad lin. 4.

3. Notandum est verò, quòd si venditor probabiliter intelligit, emptorem emere rem illam ad reuendendam; tunc debet manifestare occultum vitium, ne emendat

Sup. hoc in tom. 7. tr. 5. Ref. 117. ad lin. 4.

poterit vendat rem maiori pretio, quam cum illo vitio valeat. Et ex dictis etiam sequitur, quod si emptor explicet, se nolle rem emere, nisi carcat vitio, venditionem talem esse nullam, cum conditio non subsistat: sedis autem, ut diximus, si emptor nihil dicat; licet, si vitium nosset, nullo modo esset empturus, vel saltem eodem pretio.

4. Hinc etiam inferitur primo contra Medicinam in summ. lib. 1. c. 14 §. 2. v. reg. 2. & alios; esse iustam illam venditionem, quando vna substantia aequè bona datur emptori pro alia, vel etiam sit aliquantulum deterior: quia dolus in re modica, & leui non irritat contractum, neque vllam inducit obligationem. Vnde excusantur Pharmacopole dantes vnum pro alio aequali, vel ferè aequali ad medicinam. Et ita docent communiter Doctores quos citat Salas de emp. dub. 2. §. n. 12. & 13. Inferitur etiam secundò, quod si furor conficiat calceos ex parte corij debilitati, non tenetur id manifestare emptori; quia tales etiam vtilis sunt: moderandum tamen est pretium. Sed hoc in praxi feruari non posse purat Filiucius, vbi supra, n. 129, quia omnes eodem pretio vendi solent: sedis autem, si corium adustum esset. Item etiam, quia galeri non omnes ad eundem contextum, ut aequaliter vtilis ad vsum sint: quando ergo defectus admodum notabilis non esset; quia galerus reuera durabit, sed non quantum alij, aut non tanto tempore splendorem retinebit, tunc non tenetur artifex detegere vitium, sed solum moderari pretium, iuxta vicij quantitatem. Et ita docet Molina de iust. tom. 2. tract. 1. disp. 333. n. 22. & alij. Sed circa presentem questionem vide, prater Doctores citatos, Turrianum in 2. 2. tom. 2. disp. 38. d. b. 2.

apud me iustar multorum est, Basilius Pontius de matr. lib. 4. c. 1. o. n. 5. quia mutus leuis est in potestate patietis metum, eumque refutare potest: nam & is, qui operatur ex metu, non agit prudenter; quare in eius potestate est imprudentiam repellere, habetque in se sufficiens principium, ut repellat, & sine metu agat. Quare voluntarie omninò videtur operari, qui cum posset facile repellere, & non vult. Idem constat in eo, qui ab intrinseco metum patitur. Ex qua doctrina iam facile constat in promissione, vel donatione non euerri eo metu titulù libertatis, cum in eius potestate sit ex eo metu operari. Constat etiam in contractibus alijs non censeri factam iniuriam aliquam, cum illam à se facile repellere possit, sed potius voluisse illam pati. Hæc Basilius, qui respondet ad argumenta contrarie partis, contra Sanchez; & Sarmiento docet hoc esse verum, non solum in foro conscientia, sed etiam in foro externo. Vnde sustinet nullam iure ciuili rescissionem dari in his, quæ ex metu leui gesta sunt, sed ea valida semper iudicari, quia non est necessarium, ut eiusmodi per metum passim subueniatur officio iudicis, cum, ut dictum est, nulla, aut ferè nulla illata sit iniuria, quæ considerari debeat, ob rationes allatas. Ex his apparet vtramque sententiam esse probabilem. Vnde Confessarius, si penitens qui intulit metum non vult restituere, cum Basilio liberabit illum à restitutionis pena; si verò penitens passus est metum, & vult quæ tradita sunt repetere, potest ei cum Sanchez ad hoc efficiendum licentiam præbere.

3. Notandum est hic obiter, etiam contractum matrimonij ex metu leui initum, non esse irritum, nec irritari posse; multos tradere, multos verò negare, & vtroque probabiliter, vide Lessium vbi supra num. 47. & alios.

Sup. hoc in tom. 2. tr. 6. Ref. 138.

RESOL. CXIII.

An contractus factus ex metu leui valeat in conscientia? Et ex doctrina huius Resolutionis decidentur alij multi, & diuersi casus facti ex supradicto metu leui, & tandem queritur, an contractus matrimonij factus ex metu leui sit irritus, vel irritari possit? Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Resol. 118. aliàs 117.

§. 1. Negatiuè respondent Lessius lib. 2. c. 17. dub. 7. n. 40. Rebellius p. 2. lib. 1. q. 5. iunctis his quæ docet n. 3. & 16. Sanchez de matr. to. 1. lib. 4. disp. 9. n. 4. & alij. Probat hęc opinio ex l. metum ff. quod metus causa, & ex ratione, quia qui metu cogitur ad aliquem contractum efficiendum, priuatur per iniuriam sua libertate. Ergo d. bet in pristinum statum restitui, ut probet, vel improbet contractum per metum celebratum, deinde metus leuis aliquando non minus conturbat hominem, & impellit nolentem ad consensum, quam metus grauis; ergo, &c. Hæc omnia intelliguntur quando metus leuis iniuste inconvulsus, est quando reuera metus causa est, sine qua non consentiret. Ex his inferunt hi Doctores. Primò, quod ea quæ solo metu reuerentia facta sunt, possunt re cindi, & eum, qui inde commodum percipit, teneri ad restitutionem. Secundò, si uxor consentiat in aliquem contractum mariti, vel promittat aliquid, vel fideiubeat, quia non audeat contradicere marito, timens iurgia, & aulterum conuictum, potest reuocare consensum, & eos qui inde aliquid acceperunt ad restitutionem teneri. Tertio, ea quæ per preces importunas ab aliquo obtenta sunt, voluntate illius repugnante, & solum ad repellendam molestiam illam concedente restituenda esse. Ita Lessius vbi supra ex Syluestro, Nauarro, Navarra, & Sanchez, licet hoc vltimum dictum ab ipso dupliciter limitetur.

2. Sed his non obstantibus, non desunt Doctores contrariam sententiam docentes, ut Medina Complutensis c. de res. q. 3. causa 9. ver. si fiat remissio, & qui

RESOL. CXIV.

An contractus lucrativus, & promissorij ex metu iniusto celebrati, iure naturali sint validi, & quid de iure Ciuili?

Et an supradicti contractus ex metu graui celebrati sint iure positiuo dispositione ipso iure irriti, vel rescindendi?

Ex quo in §. vlt. huius Resolutionis inferuntur alij octo casus aliquando contingentes in praxi pro metu iniusto in illis contracto. Ex p. 3. tr. 5. & Miscell. 1. Ref. 119. aliàs 118.

§. 1. Valdè necessaria est huius rei cognitio, ut intelligamus quæ obligatio maneat in conscientia; nam si contractus aliquis metu celebratus nullus est nec transfertur dominij, & qui contraxit, tenetur rem cum fructibus restituere. Igitur quod attinet ad contractus liberalis donationis, & promissionis, Sotus in 4. dist. 29. q. 1. a. 3. parum minus eius quod dixerat lib. 6. de iust. q. 1. a. 4. docet donationem, aut promissionem metu iniusto factam, validam esse iure naturæ, & ita tenent etiam Henricq. lib. 1. c. 9. n. 4. Carbo de res. c. 46. q. 4. Ledesma de matr. q. 47. a. 1. dub. 1. ad 3. & 4. Sanchez de matrimonio lib. 4. disp. 8. n. 4. Lessius lib. 2. c. 7. dub. 6. n. 37. ex l. vlt. C. de his que vi. hæc opinio est satis probabilis.

2. Sed alij non minus probabiliter contrariam sententiam docent, & asserunt contractum liberalis donationis, aut promissionis ex metu graui celebratum, inuolidum esse omninò iure naturæ; ita ut neque naturalis obligatio ex eo sequi possit. Et ita tenet Medina Cod. de res. q. 3. causa 2. ver. si fiat remissio. Aragon in 2. 2. q. 89. a. 7. in dubio circa solutionem ad 3. concl. 1. Rebell. p. 2. lib. 1. q. 5. concl. 1. Molina, & Azor, quos citat, & sequitur nouissime Basilius Pontius de matrim. lib. 4. c. 6. n. 4. vbi solidis rationibus, ut semper solet, hæc sententiam firmat, & ad omnia argumenta responderet. Et relinquendo